

Tilburg University

Helaas Pindakaas: ChatGPT schrijft je e-mails, maar het is geen Ron Blauw

de Rooij, Alwin; Hanna, Julian; Ashby, Simone; Kasprzak, Michelle

Published in:
Tekst[blad]

Publication date:
2023

Document Version
Publisher's PDF, also known as Version of record

[Link to publication in Tilburg University Research Portal](#)

Citation for published version (APA):
de Rooij, A., Hanna, J., Ashby, S., & Kasprzak, M. (2023). Helaas Pindakaas: ChatGPT schrijft je e-mails, maar het is geen Ron Blauw. *Tekst[blad]*, 2023(2), 6-9.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Helaas Pindakaas: ChatGPT schrijft je e-mails, maar het is geen Ron Blaauw

Kunstmatige Intelligentie speelt een steeds grotere rol in creatieve expressie. ChatGPT en DALL-E genereren binnen seconden teksten, beelden en meer. Dit kan geweldig helpen om creatief werk naar een hoger niveau te tillen, maar er zit ook een keerzijde aan deze innovaties. Creatieve professionals uiten hun zorgen over auteursrecht en de structurele bias en fouten in deze software. We staan daarom op een kruispunt. Accepteren we passief onze groter wordende afhankelijkheid van deze technologie? Of stellen we de nodige maar moeilijke vragen over de sociale, politieke, morele en praktische implicaties van kunstmatige intelligentie en gaan we over tot actie?

Beelden van een ei-pindakaas-pannenkoek, gegenereerd met DALL-E

Kunstmatige intelligentie (AI) is niet meer weg te denken uit het dagelijks leven: je beste vriendin deelt haar door AI verbeterde portretfoto, waardoor ze er ineens uitziet als een middeleeuwse prinses en je kind mompelt dat het zeer verleidelijk is om ChatGPT te gebruiken voor een ‘domme schrijfp opdracht’ van school.

Misschien heb je DALL-E al wel eens uitgeprobeerd, een tool die vreemde, maar zeer gedetailleerde beelden genereert uit tekstuele beschrijvingen. De nieuwe generatie AI-tools wordt met veel enthousiasme ontvangen, ondanks dat de output vaak nog niet voldoende kwaliteit en nuance heeft. Zie bijvoorbeeld het eindeloze vermogen van ChatGPT om grammaticaal perfecte alinea's met pure onzin te genereren. Toch is dit soort technologie voor velen al niet meer weg te denken uit hun creatieve proces en nieuwe innovaties volgen elkaar in rap tempo op.

Steeds nieuwe technologie

Je kunt deze AI-tools zien als de meest recente stap in een lange traditie van digitale hulpmiddelen die ontworpen zijn om creatief werk te ondersteunen. Neem bijvoorbeeld typen. Leesbaar schrijven kost geen moeite, je gebruikt gestandaardiseerde en goed leesbare lettertypes. Zorgen over correcte spelling zijn iets uit het verleden, want spelling- en stijlcheckers corrigeren je tekst.

Ook hoeft je niet al te veel na te denken over de formulering van een zin, wanneer je de ‘automatische invulling’ gebruikt, wordt het meest waarschijnlijke volgende woord of zinsdeel meteen aanbevolen. ChatGPT, Bing AI en Google Bard zijn hierin de onvermijdelijke volgende stap: op verzoek genereren deze tools complete zinnen, paragrafen, hoofdstukken en zelfs boeken. Startups spelen hierop in met nieuwe software en diensten die binnen

enkele seconden e-mails, sociale media-berichten en advertenties voor je genereren.

Ongebruikelijk. Maar bruikbaar?

Sommigen zien deze AI-tools zelfs als kunstmatige creatieve partners, met wie ze tekst, beeld en meer kunnen co-creëren. Om creatief potentieel te testen vragen psychologen mensen vaak om ongewone en creatieve toepassingen voor een alledaags voorwerp te verzinnen. Iets is creatief wanneer het ongebruikelijk, origineel én bruikbaar is.

Dit hebben wij ook geprobeerd. We vroegen ChatGPT: “Zou je voor mij 5 zeer ongewone en creatieve manieren willen verzinnen om een ei in een gerecht te gebruiken?” (Figuur 1). Het resultaat is indrukwekkend: de recepten lezen alsof ze uit een kookboek ko-

Figuur 1. ChatGPT genereert vijf ongewone en creatieve manieren waarop we een ei in een gerecht kunnen gebruiken.

men. Maar wat smaak en geur (en veiligheid) betreft lijken de meeste recepten toch niet zo bruikbaar. Het serveren van een mengsel van rauw ei en ijs kan zelfs de leukste feestjes bederven.

ChatGPT ‘begrijpt’ de wereld vooralsnog op basis van karakters en waarschijnlijkheden, niet op basis van smaak en geur. Aan de andere kant, wie verzint er nou een ‘ei-pindakaas’ pannenkoek? Geweldig toch?

Nou ja, we probeerden het recept, maar ChatGPT is duidelijk geen Ron Blaauw (Figuur 2).

Creatief?

AI kan zeker output genereren die wij als ongewoon, creatief en misschien zelfs inspirerend ervaren. Dit gaat niet zonder enige moeite. In tegenstelling tot menselijke creatieve partners vinden en definiëren deze AI-systemen het op te lossen probleem niet. Ook begrijpen deze systemen de wereld niet op een multimodale en actie-georiënteerde manier zoals wij dat doen. Daarnaast valideren ze niet (voldoende) of gegenereerde output geschikt is voor ons mensen. Boeken geschreven met hulp van ChatGPT worden al bekritiseerd als zeer generiek en alledaags.

Zo accepteert uitgever Clarkesworld tijdelijk geen nieuwe boekvoorstellen meer van startende auteurs vanwege de enorme hoeveelheid ingediende AI-gegenereerde verhalen. Toch kunnen deze tools ons creatieve werk ondersteunen. We kunnen de voor ons nuttige eigenschappen van AI verkennen door een dialoog aan te gaan – een ‘conversatie’ met de machine – zodat die het soort tekst en beeld genereert dat ons inspireert om ons creatieve werk naar een nieuw niveau te tillen.

Wat dat betreft biedt AI in potentie ook geweldige kansen voor de creatieveling.

Maar deze innovaties hebben ook een keerzijde. Zo ontstaat er een existentieel probleem voor creatieve professionals over hun auteursrecht. AI kopieert en vervormt. Om een bepaalde look te bereiken kan je DALL-E vragen om iets ‘in de stijl van Greg Rutkowski’ te genereren. Rutkwosi is een van de vele kunstenaars wiens beeldend werk zonder toestemming aan AI-trainingsmachines is gevoed. Hij is daar geïrriteerd over. Verschillende kunstenaars komen al in actie tegen het gebruik van hun beeldend werk om AI-modellen zoals DALL-E te trainen. Vertegenwoordi-

Figuur 2. De ei-pindakaas pannenkoek van ChatGPT was ongebruikbaar, maar geen blijvertje.

gers van creatieve professionals, zoals Have I Been Trained, vechten al terug. Miljoenen kunstwerken zijn inmiddels uit de AI-trainingssets verwijderd (Figuur 3).

‘Tools shape us’

Ook begeven AI-tools zich qua toon en inhoud al snel op ongewenst terrein. Microsofts chatbot Tay Bot werd 16 uur na de lancering alweer offline gehaald toen bleek dat gebruikers Tay Bot gemakkelijk konden aanzetten tot de meest beledigende reacties. We zullen je concrete voorbeelden besparen, maar het blijkt dat de ergste racistische en seksistische denkbeelden, net als andere vormen van onverdraagzaamheid, prima gedijen in AI-modellen.

Stereotypen zijn gemakkelijk te leren voor deze machines. Maar wanneer we streven naar een eerlijkere en rechtvaardigere samenleving, zullen we dit toch echt moeten aanpakken. Sommige mensen zullen stellen dat dit pas kan wanneer we dit eerst bij onszelf hebben aangepakt. We boeken ook mondjesmaat progressie, maar er is nog heel veel werk aan de winkel.

Er is een beroemde uitspraak die hier goed past, overigens vaak incorrect toegeschreven aan de Canadese filosoof en technologiegoeroe Marshall McLuhan. Het was eigenlijk zijn collega John Culkin die zei: “We shape our tools and thereafter our tools shape us.” Wanneer we nieuwe tools ontwikkelen met behulp van AI en ze loslaten in de wereld, moeten we anticiperen op - en ons wapenen tegen - mogelijke negatieve en onbedoelde gevolgen. Het nieuws stond de afgelopen maanden bol van verhalen over griezelige conversaties met ChatGPT en onvoorspelbare ‘hallucinaties’. Er werd gewaarschuwd voor het einde van het essay, het einde van de journalistiek, de dood van de auteur (al gaat deze claim al langer

Figuur 3. Creatieve professionals komen in opstand tegen de ontwikkelaars van de nieuwe generatie AI-tools vanwege de (mogelijk) negatieve impact op hun beroepspraktijk.

rond) - en het menselijke creatieve proces zou onherkenbaar veranderen of zelfs niet meer nodig zijn. Het mag duidelijk zijn dat het hier vaak om een hyperbool gaat. Toch zullen deze nieuwe tools ongetwijfeld gevolgen hebben voor ons dagelijks leven.

Kruispunt

Schrijvers en kunstenaars moeten leren omgaan met de nieuwe mogelijkheden en bedreigingen van AI, onderwijzers zullen nieuwe toets- en lesmethoden moeten ontwikkelen en journalisten zullen duidelijke ethische richtlijnen moeten opstellen over hoe ze kunstmatige intelligentie wel en niet gebruiken (zoals Wired onlangs heeft gedaan voor tekst- en beeldgeneratoren). OpenAI-CTO en bedenker van ChatGPT, Mira Murati, verklaarde onlangs dat “om de toekomst te bereiken die we van AI-tools verwachten, het belangrijk is dat we verschillende stemmen inbrengen, zoals filosofen, sociale wetenschappers, kunstenaars en mensen uit de geesteswetenschappen”. Dit is iets wat ook wij ter harte nemen. Momenteel zijn er evenveel voorstanders als tegenstanders van de nieuwe realiteit die AI ons lijkt te bieden.

De omvang en vorm van de impact van AI is alleen nog onbekend. Daarom is dit het moment om te onderzoeken, voorbereiden, voorlichten, mensen een stem te geven, mogelijke scenario's te onderzoeken en actie te ondernemen.

Wat dat betreft staan we op een kruispunt. Worden we nog afhankelijker van AI en zien we later wel wat de gevolgen zijn? Of nemen we de touwtjes in handen en stellen we de lastige en vaak onderbelichte vragen over de sociale, politieke, morele en praktische implicaties van AI?

We moeten op grotere schaal een dialoog aangaan met degenen die het meest te maken zullen krijgen met opkomende AI-technologie en overgaan tot actie. Ook hier schieten nieuwe initiatieven voor uit de grond. Zo ontwikkelden we een toolkit die creatieve professionals ondersteunt bij het vormen van een toekomstvisie op de snel ontwikkelende mogelijkheden en bedreigingen van AI binnen hun vakgebied.

Hierbij verkennen schrijvers en kunstenaars gewenste en ongewenste scenario's en maken ze deze tastbaar, om vervolgens kritisch te reflecteren op het toekomstperspectief dat AI hen biedt – uitmondend in een manifest gericht op een breder publiek. Een klassiek gereedschap dat uitnodigt tot dialoog en actie. Dit soort initiatieven zijn wat ons betreft meer nodig. Schrijvers, kunstenaars en andere belanghebbenden moeten een stem hebben in de ontwikkelingen rondom AI.

Het is namelijk in ieders belang om AI-innovaties op een verantwoorde manier te introduceren in onze maatschappij. ■

(Scan de QR-code voor het online artikel, met verwijzingen en links)

ALWIN DE ROOIJ onderzoekt de psychologie en digitalisering van creatief werk. Hij is

universitair docent bij het Departement Communicatie en Cognitie van Tilburg University en associate lector bij het Centre of Applied Research for Art, Design and Technology van Avans Hogeschool.

JULIAN HANNA is universitair docent in Cultuurstudies bij Tilburg University. Hij onderzoekt de relaties tussen

cultuur, politiek en technologie. Zijn meest recente boek is *The Manifesto Handbook: 95 Theses on an Incendiary Form* (Zero Books, 2020) en hij werkt momenteel aan een boek over eilanden in het digitale tijdperk.

SIMONE ASHBY is universitair docent in New Media Design bij het Departement Commu-

nicatie en Cognitie van Tilburg University. Haar onderzoek is gericht op het inzetten van collectieve intelligentie ter ondersteuning van verbinding en emancipatie.

MICHELLE KASPRZAK onderzoekt digitale cultuur en speculatief ontwerp. Ze werkt

momenteel als postdoctoraal onderzoeker aan de Hogeschool Rotterdam en doet onderzoek naar non-fungible tokens (NFT), ondersteund door het Stimuleringsfonds Creatieve Industrie.